

AUTOREFERAT

1. Dane osobowe:

dr Robert Słabczyński

Zakład Retoryki i Pragmatyki Komunikacyjnej

Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa

Wydział Filologiczny

Uniwersytet Rzeszowski

2. Posiadane stopnie i tytuły naukowe

2008 r.– stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa uzyskany na Wydziale Humanistycznym Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie; temat rozprawy doktorskiej: *Formy pierwszej i drugiej osoby w dyskursie szkolnym (studium pragmatolingwistyczne)*; (promotor prof. dr hab. Jan Ożdżyński, recenzenci: prof. dr hab. Teodozja Rittel, dr hab. Józef Porayski-Pomsta).

1997 r.– tytuł magistra filologii polskiej w zakresie specjalności nauczycielskiej uzyskany na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie; temat pracy magisterskiej: *Terminologia gospodarcza w gwarze mieszkańców Jasłisk* (promotor: prof. dr hab. Bogusław Dunaj).

Ponadto w roku 2000 podyplomowe studia w zakresie informatyki ze specjalnością *technologia informacyjna* na Wydziale Matematyczno-Fizyczno-Technicznym Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

Od 2011 roku adiunkt w Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego.

W latach 2008-2010 pracownik dydaktyczny w Instytucie Filologii Polskiej Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

4. Osiągnięcia naukowo-badawcze i zainteresowania naukowe

W obszarze moich zainteresowań naukowych mieszczą się zagadnienia związane ze współczesnym językiem polskim. Realizowane tematy badawcze obejmują przede wszystkim problemy dotyczące mediów, reklamy, dyskursu edukacyjnego, a także onomastyki i dialektologii. Badania przed uzyskaniem stopnia doktora koncentrowały się głównie wokół problemów z zakresu lingwistyki edukacyjnej. Opublikowałem w tym okresie cztery naukowe artykuły prezentujące wyniki analizy wybranych aspektów dyskursu edukacyjnego. W pierwszym przedstawiłem semantyczną klasyfikację aktów imperatywnych występujących w szkole, a realizujących się formalnie w formie trybu rozkazującego (poz. II.12 w wykazie publikacji). Interesowały mnie również zagadnienia teorii relewancji (zdefiniowanej przez D. Sperbera i D. Wilson), w tym możliwości jej przetransponowania i przeformułowania na gruncie lingwistyki edukacyjnej (poz. II.13). Dwa artykuły poświęciłem rozważaniom na temat semantyki czasowników charakterystycznych dla komunikowania się nauczyciela z uczniem w sytuacji lekcyjnej (poz. II. 14 i 15).

Dorobek badawczy po uzyskaniu stopnia doktora został przedstawiony w dalszej części auto-referatu.

4.1. Obszar badawczy podlegający ocenie

Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

- a) Tytuł osiągnięcia naukowego: *Odmiana medialna współczesnej polszczyzny w ujęciu semantycznym i pragmatycznym*

Na osiągnięcie naukowe składa się dziesięć artykułów (poz. I.1 – I.10 w wykazie publikacji), tworzących łącznie ponad 7 arkuszy wydawniczych. Część opublikowanych zagadnień była prezentowana na dwóch konferencjach zagranicznych i trzech ogólnopolskich.

Sprofilowany semantycznie i pragmatycznie cykl dotyczy wybranych problemów odmiany medialnej współczesnego języka polskiego. Medialną odmianę polszczyzny traktuję szeroko, zgodnie z autorytatywnymi koncepcjami polskich językoznawców, m.in. Stanisława Gajdy, Jerzego Bralczyka, Urszuli Żydek-Bednarczuk i Małgorzaty Kity. W swoich publikacjach uwzględniłem różne pododmiany – tematy, gatunki, funkcje języka – realizowane w mediach. Uwzględniłem również problem wpływu współczesnej polszczyzny na kształt językowy komunikatów medialnych. Zakres podjętych badań odzwierciedla więc w pewnym stopniu – jak pisał Kazimierz Michalewski – eklektyzm tekstów i gatunków realizowanych w obrębie medialnej odmiany współczesnej polszczyzny. Problematyka badawcza cyklu obejmuje następujące tematy szczegółowe: *Obraz rzeczywistości polskiej w mediach, Wartościowanie w programach rozrywkowych, Tendencje współczesnej polszczyzny w kształtowaniu języka mediów, Perswazja w internecie.*

b) Struktura wskazanego osiągnięcia naukowego:

Obraz polskiej rzeczywistości w mediach:

1. R. Słabczyński, *Co dla mediów jest najważniejsze? O hierarchizacji wiadomości w polskiej prasie*, [w:] *Media a text 5*, red. M. Boćák, L. Regrutová, J. Rusnák, Wydawnictwo Uniwersytetu Preszowskiego, Preszów 2016, s. 373-381, recenzowali: prof. PaedDr. Vladimír Patráš, CSc., prof. PhDr. Daniela Slančová, CSc., (poz. I.8);
2. R. Słabczyński, *Medialny obraz społeczności lokalnej (na podstawie analizy miesięczników „Dukla.pl” i „Nasz Rymanów”)*, [w:] *Język a media. Wzory komunikacji we współczesnych mediach*, red. B. Skowronek, E. Horyń, A. Walecka-Rynduch, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2018, s. 163-174, recenzowały: dr hab. prof. UMCS Danuta Kępa-Figura, dr hab. prof. UWM Alina Naruszewicz-Duchlińska, (poz. I.10).

Wartościowanie w programach rozrywkowych:

3. R. Słabczyński, *Superwykon – o wartościowaniu w telewizyjnych programach z gatunku talent show „Słowo. Studia językoznawcze”*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2011, nr 2, s. 72-87, recenzowała: prof. dr hab. Maria Wojtak, (poz. I.1);
4. R. Słabczyński, *Wartości eksponowane w telewizyjnych programach rozrywkowych z gatunku talent show i językowe sposoby ich wyrażania*, [w:] *Współczesne media. Wartości w mediach - wartości mediów*, t.1: *Wartości w mediach*, red. I. Hofman, D. Kępa-Figura, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2014, s. 261-274, recenzenci: dr hab. prof. AGH Ignacy Fiut, dr hab. prof. UWM Mariusz Rutkowski, (poz. I.2).

Tendencje współczesnej polszczyzny w kształtowaniu języka mediów:

5. R. Słabczyński, *Masakra – wyraz modny współczesnej polszczyzny*, „Język Polski”, Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego, Wydawnictwo JAK, Kraków 2015, z. 3, s. 239-249, (poz. I.6);
6. R. Słabczyński, *Brutalizacja mediów i jej wpływ na zachowania językowe Polaków*, [w:] *Współczesne media. Medialny obraz świata*, t. I, *Zagadnienia teoretyczne*, red. I. Hofman, D. Kępa-Figura, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2015, s. 145-163, recenzowała: prof. nadzw. dr hab. Katarzyna Pokorna-Ignatowicz, (poz. I.5);
7. R. Słabczyński, *„Przyjazny dla twojej kieszeni” – o semantyce słowa „przyjazny” we współczesnych tekstach reklamowych*, „Słowo. Studia językoznawcze”, Wydaw-

nictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2016, nr 7, s. 147-158, recenzowali: prof. dr hab. Bogusław Skowronek, dr hab. prof. nadzw. AJD Dorota Suska, (poz. I.7).

Perswazja w internecie:

8. R. Słabczyński, *Co zrobić, aby przeczytali? Językowe i pozajęzykowe sposoby nakłaniania w tematach listów poczty elektronicznej*, [w:] *Registre języka a jazykovedy (II)*, red. J. Kesselová, M. Imrichová, M. Ološtiak, Wydawnictwo Uniwersytetu Preszowskiego w Preszowie, Preszów 2014, s. 169-178, recenzowali: doc. PhDr. Iva Nebeská, CSc., univ.-Prof.Dr. Stefan M. Newerkla, (poz. I.3);
9. R. Słabczyński, „*Sprawdź i odbierz prezent*” – o słownictwie tematów e-maili marketingowych, „*Słowo. Studia językoznawcze*”, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2014, nr 5, s. 201-211, recenzowali: prof. dr hab. Ewa Kołodziejek, prof. dr hab. Stanisław Koziara, (poz. I.4);
10. R. Słabczyński, „*Szok! Ma 72 lata, a wygląda na 35!*” O internetowych reklamach suplementów diety, „*Słowo. Studia językoznawcze*”, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2017, nr 8, s. 214-234, recenzowali: prof. dr hab. Halina Pelc, dr hab. Andrzej Charciarek, (poz. I.9).

- c) Omówienie cyklu naukowego ww. prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania:

Cykl otwierają artykuły ukazujące medialny obraz polskiej rzeczywistości prezentowany w uznawanych za opiniotwórcze dziennikach ogólnopolskich oraz w miesięcznikach lokalnych. Media bowiem, jak twierdzi Jerzy Bralczyk, nie tylko informują, komentują czy współaranżują wydarzenia, ale przede wszystkim – porządkując prezentowany świat – odgrywają szczególną rolę w ustalaniu hierarchii spraw ważnych i nieważnych. Celem badań (*Co dla mediów jest najważniejsze? O hierarchizacji wiadomości w polskiej prasie* poz. I.8) było utworzenie klasyfikacji tematycznej wiadomości, które w polskiej prasie pojawiały się najczęściej. Zestawienie takich informacji dla prasy ogólnopolskiej opracowałem na podstawie analizy list tzw. „słów dnia” – wyrazów najczęściej występujących w wiadomościach prasowych czterech polskich dzienników: „Dziennik Gazeta Prawna”, „Gazeta Wyborcza”, „Polska. The Times” i „Rzeczpospolita” – prezentowanych codziennie na internetowych stronach Narodowego Korpusu Języka Polskiego. Według twórców tego korpusu, nazwy miejsc, firm, organizacji, a także rzeczowniki pospolite, czasowniki i przymiotniki dostarczają informacji o zainteresowaniach dziennikarzy i czytelników. Przeprowadzone badania statystyczne, analiza kontekstów, w których słowa kluczowe najczęściej występowały, pozwoliły wskazać dziesięć typowych dla wymienionych czasopism kręgów tematycznych. Ustaliłem, że najczęściej uwaga czytelników wspomnianych gazet kierowana była na wydarzenia związane z polityką, problemami gospodarczymi i ekonomicznymi państwa (23,85%), procesami sądowymi, przestępstwami kryminalnymi (13,76%), konfliktami zbrojnymi na świecie (13,61%), rozprze-

strzeniami się chorób (12,24%), tragicznymi zdarzeniami (8,61). Najrzadziej natomiast odbiorcy informowani byli o wydarzeniach związanych z religią (5,04%), sportem (2,10%) i przyrodą (0,73%). Na podstawie analizy zgromadzonego materiału można stwierdzić, że media o zasięgu ogólnopolskim poszukiwały często wiadomości sensacyjnych, wyróżniających się, ale przede wszystkim budzących negatywne emocje – aż 47 % stanowiły informacje dotyczące np. konfliktów zbrojnych, spraw kryminalnych i sądowych, tragicznych zdarzeń, groźnych chorób.

Odmienny obraz rzeczywistości przedstawiały lokalne czasopisma (poz. I.10). Na podstawie analizy ilościowej i jakościowej 1201 tekstów zawartych w 20 numerach czasopism lokalnych „Dukla.pl” i „Nasz Rymanów” zrekonstruowałem medialny obraz społeczności gmin Dukla i Rymanów (leżących w województwie podkarpackim w powiecie krośnieńskim). W badaniu uwzględniłem pięć elementów kategoryzacyjnych: temat tekstu, związek tekstu z problemami wyłącznie lokalnymi albo problemami ogólnopolskimi, gatunek tekstu, źródło informacji. Ustaliłem, że wymienione miesięczniki najczęściej prezentowały wydarzenia, które służyły integracji społeczeństwa, budowały pozytywny obraz gminy – były to informacje dotyczące kultury i edukacji (15,23 %), sportu (10,57 %), inwestycji lokalnych (6,99%), historii i tradycji (5,74 %), ważnych dla danej społeczności rocznic i jubileuszy (5,41). Poczucie wspólnoty, oprócz doboru odpowiednich tematów, było kreowane za pomocą środków językowych, np. słownictwa dodatnio wartościującego różne wydarzenia, częstego występowania form inkluzywnych. Miesięczniki nie poruszały złożonych i trudnych problemów społecznych czy obyczajowych, a informacje związane z polityką stanowiły jedynie 1,91 %. Badane czasopisma unikały również przedstawiania kontrowersyjnych opinii i poglądów, krytyki władz lokalnych, informacji budzących negatywne emocje – teksty przedstawiające tragiczne zdarzenia stanowiły jedynie 2,91 %. W obu czasopismach gminy prezentowane były jako miejsca dobre do życia, gdzie rozwijały się kultura, sport, edukacja i gospodarka.

Kolejne dwa artykuły poświęciłem problemowi wartości i wartościowania w polskich mediach. Bezpośrednim przedmiotem swojego zainteresowania uczyniłem popularne programy telewizyjne z gatunku talent show, które nie zostały jeszcze opisane wyczerpująco w bogatej literaturze przedmiotu z zakresu aksjologii. Materiał badawczy pochodził z ponad trzydziestu różnych programów badanego gatunku: *Must be the music. Tylko muzyka* (Polsat), *Mam talent* (TVN), *The Voice of Poland* (TVP2). Programy te miały formę wieloetapowych konkursów różnych występów artystycznych, dlatego ocenianie przez specjalne jury stanowiło istotny element każdego odcinka programu. Wyrażane przez członków jury opinie na temat poszczególnych występów stały się bazą materiałową mojej analizy.

W pierwszym artykule z zakresu tego tematu badawczego (*Superwykon – o wartościowaniu w telewizyjnych programach z gatunku talent show*, poz. I.1) uwagę skupiłem na pragmatycznych aspektach wartościowania – przedstawiłem strukturę aktu wartościowania oraz różne skutki perlokucyjne, opisałem kontekst pozajęzykowy, który wpływa na sposób formułowania ocen. Najwięcej miejsca poświęciłem analizie rozpatrywanych wypowiedzi w świetle teorii aktów mowy. Badane akty często składały się z różnych celów illokucyjnych

(mikroaktów). W kontekście oceny pozytywnej, oprócz intencji wartościowania, występowały jeszcze gratulacje, podziękowania, życzenia, komplement, a w przypadku oceny negatywnej aluzja, rada, argumentacja. Odniosłem się również do sposobu wyrażania ocen, ustalając, że w badanych programach przeważają oceny wyrażone w sposób ogólny nad szczegółowymi i merytorycznymi opiniami. W publikacji nawiązałem do problemu wartości, który szerzej został omówiony w kolejnym artykule z zakresu aksjologii.

Na podstawie analizy wyekscerpowanego do badań materiału ustaliłem również, że w programach z gatunku talent show najczęściej były eksponowane wartości estetyczne (dotyczące piękna), artystyczne (związane z cechami występu), perfekcjonistyczne (odnoszące się do doskonałości), odczuciowe (stanowiące subiektywną reakcję na wartości estetyczne czy artystyczne). W opublikowanym tekście (*Wartości eksponowane w telewizyjnych programach rozrywkowych z gatunku talent show i językowe sposoby ich wyrażania*, poz. 1.2) scharakteryzowałem wymienione wartości oraz omówiłem najważniejsze kwestie językowe związane z wyrażaniem wartości w kontekście programów rozrywkowych. Do wartościowania estetycznego w badanym materiale odnosił się przede wszystkim przymiotnik *piękny* oraz jego synonimy o wzmocnionej albo osłabionej intensywności. Wartościowaniu estetycznemu rzadziej służyły przysłówki, najrzadziej rzeczowniki. Do wartości artystycznych (w rozpatrywanych programach były to m.in. oryginalność, styl, doskonałość techniczna, dynamika, swoboda wykonania) odnosiły się liczne przymiotniki i przysłówki (np. *dobry, genialny, kapitalny, mistrzowski, wspaniały, interesujący, twórczy, świetnie, dobrze, genialnie, zajebicie*), rzeczowniki implikujące wartość artystyczną (np. *talent, perfekcja, artycha, profesjonalista, czad*) oraz zawierające człon *super* (*superwykon, superczad, superenergia*). Wartościowanie odczuciowe z kolei w kontekście badanych programów najczęściej wyrażało się w kategoriach *lubię – nie lubię, podoba mi się – nie podoba mi się*. Obserwacja zgromadzonego materiału badawczego pozwoliła na sformułowanie wniosku, że granice między wartościowaniem estetycznym a artystycznym w badanych programach często były nieostre ze względu na dużą liczbę wypowiedzi oceniających występy artystyczne w sposób bardzo ogólny, wykorzystujących wyrazy o szerokim zakresie użycia, które można odnosić do różnego aspektu wartościowania (por. *wspaniały, wspaniale, fajny, fajnie, dobry, fantastyczny, fantastycznie, świetny, świetnie*). Zaobserwowałem również, że analizowane wypowiedzi wartościujące charakteryzowały się dosyć dużym nasyceniem elementami potocznymi (por. *fajny, morda się śmieje, zajebisty, czad, wykon, muza*) – wartość estetyczna bywała wyrażana więc przez wyrazy należące do rejestru języka uznawanego za najniższy (potoczny), co często tę wartość banalizowało.

Moje zainteresowania badawcze dotyczyły również przemian zachodzących we współczesnym języku polskim i tendencji występujących w kulturze. Część uwagi poświęciłem problemom związanym z modą językową, szczególnie na poziomie leksyki. Celem podjętych obserwacji było zdefiniowanie nowych znaczeń modnego we społecznej polszczyźnie słowa *masakra* (*Masakra – wyraz modny współczesnej polszczyzny*, poz. 1.6). Materiał analityczny stanowiły liczne przykłady użycia tego rzeczownika pochodzące z języka potocznego, prasy, telewizji i internetu. W artykule przedstawiłem etymologię rozpatrywanej

formy, znaczenie słownikowe w trzech językach: francuskim, angielskim i polskim. Na podstawie badań ustaliłem nowe znaczenia leksemu *masakra* (nienotowane jeszcze w słownikach języka polskiego), uwzględniające różne modyfikacje, odcienie semantyczne związane z kontekstem, a także intencjami komunikacyjnymi nadawcy. Rzeczownik ten we współczesnej polszczyźnie podkreśla duże natężenie jakiejś cechy, oznacza zadanie trudne do wykonania, skrajną (pozytywną lub negatywną) ocenę czegoś, wysoką porażkę jednej z rywalizujących ze sobą drużyn sportowych. Zauważyłem, że neosemantyzacja oraz wysoka frekwencja tego rzeczownika prowadzą do zacierania się pierwotnych negatywnych konotacji semantycznych związanych z okrutnym zabijaniem i rzezią, a jako prymarne utrwalają się znaczenia nowe. Szybkie rozprzestrzenianie się analizowanego wyrazu we współczesnej polszczyźnie oraz jego szeroka ekstensja stylistyczna spowodowały, że *masakra* stała się słowem wieloznacznym i nieprecyzyjnym.

Problem mody językowej poruszyłem również w publikacji pt.: *Brutalizacja mediów i jej wpływ na zachowania językowe Polaków* (poz. I.5). Przedmiotem analizy był tym razem czasownik *masakrować* oraz formy *masakryczny* i *masakrycznie*. Punktem wyjścia do rozważań na temat semantyki wymienionych słów uczyniłem założenie, że tym, co spowodowało ich dużą popularność jest brutalizacja mediów. W artykule przedstawiłem źródła nasycenia współczesnych mediów treściami zawierającymi agresję i przemoc, skutki brutalizacji mediów w sferze społecznej i w odniesieniu do języka, omówiłem znaczenia modnych słów. Materiał badawczy, podobnie jak w przypadku artykułu prezentowanego wcześniej, pochodził z języka potocznego, prasy, telewizji i internetu. Zaobserwowałem, że proces neosemantyzacji dotyczy również czasownika *masakrować*, który współcześnie dosyć rzadko odnosi się do okrutnego zabijania, niszczenia, a częściej występuje w nowych znaczeniach: 'robić, wykonywać coś nieudolnie', 'wyrażać skrajnie negatywne oceny czegoś', 'oceniać w sposób brutalny, nie przebierając w słowach; obrażać poniżać, kogoś', 'mieć dużą przewagę nad kimś, z kim się konkuruje', 'ośmieszać kogoś', 'krzywdzić kogoś', 'oceniać niesprawiedliwie'. W podobnych znaczeniach występują także nowo powstałe formy *masakryczny* i *masakrycznie*, które oznaczają coś, co wymagało od człowieka wiele wysiłku, było trudne do wykonania; określają duże natężenie jakiejś cechy; wyrażają ocenę (w zależności od kontekstu skrajnie negatywną albo skrajnie pozytywną).

Wiele przykładów ilustrujących zjawisko mody leksykalnej i związanej z nią neosemantyzacji w przedstawionych publikacjach pochodzi z programów telewizyjnych, artykułów prasowych, tekstów zamieszczonych na różnych stronach WWW, internetowych portalach informacyjnych, blogów, co pokazuje, że w języku mediów znajdują odzwierciedlenie różne tendencje współczesnej polszczyzny. Modne słowa występują w mediach w nowych znaczeniach, np. dla wyrażenia skrajnej oceny negatywnej (jak tytułach: *Bednarek masakruje piosenkę Grechuty*; *Pomarańczowa masakra modowa. Rzadko zdarza się takie modowe okropieństwo*; *Węzowa masakra modowa Jennifer Lopez!*; *NIK masakruje rządową politykę ws. gazu łupkowego. Najwyższa izba kontroli krytykuje przygotowania do wydobywania gazu łupkowego*), dla podkreślenia wysokiej wygranej jednej z rywalizujących ze sobą drużyn sportowych (jak w tytułach: *Masakra w LA. Historyczna porażka Lakers! Koszykarze Los Angeles*

*Lakers przegrali trzeci mecz fazy play off NBA z San Antonio Spurs aż 89:120; Masakra Szarotek - przegrana drużyny hokejowej z Nowego Targu z zespołem z Sanoka 1:10; Słupszczyńska masakra piłką koszykową) albo dużej obniżki ceny jakiegoś produktu (Maskra cenowa Costa Brava!!!). Ponadto modne słowa zastępują często przymiotniki *tragiczny, makabryczny* (jak w tytułach: *Kolejny masakryczny wypadek, Masakryczny wypadek w Dębowej Woli, W sobotę na torze w Assen podczas startu wyścigu klasy Supersport miał miejsce masakryczny wypadek*).*

Problem neosemantyzacji poruszyłem także w artykule („*Przyjazny dla twojej kieszeni*” – o semantyce słowa „*przyjazny*” we współczesnych tekstach reklamowych, poz. I.7) dotyczącym nowych znaczeń przymiotnika *przyjazny* w kontekście tekstów perswazyjnych. Wyraz ten często pojawia się w różnych formach współczesnej reklamy, np. w broszurach, ulotkach, sloganach reklamowych, artykułach sponsorowanych i tekstach promocyjnych zamieszczanych na stronach internetowych producentów różnych artykułów, także w reklamie telewizyjnej i radiowej. Analiza zgromadzonego materiału badawczego pozwoliła na wyróżnienie aż sześciu nowych znaczeń, które w publikacji omówiłem, podając liczne przykłady użycia tego przymiotnika w nowych znaczeniach. Wyraz *przyjazny* w komunikatach reklamowych najczęściej odnosił się: do niskiej ceny jakiegoś produktu (*przyjazna cena, przyjazny dla twojej kieszeni*); substancji (np. farb, lakierów), które nie powodują degradacji środowiska (*przyjazny dla środowiska*); urządzeń łatwych w obsłudze, montażu i codziennej eksploatacji; budynków oraz pomieszczeń dostosowanych do potrzeb różnych osób i zwierząt, mających pewne udogodnienia (*łazienka przyjazna dzieciom, hotel przyjazny rodzinie*). Znaczenie słowa *przyjazny* w tekstach reklamowych jest więc szerokie, mieszczą się w nim różne kategorie semantyczne, np. wygody, funkcjonalności, naturalności wyrobu, ceny. Na podstawie analizy nowych znaczeń tego przymiotnika ustaliłem, że często zastępuje on wyrazy, których znaczenie w tekstach reklamowych się już wytarło, np. *ekologiczny, tani*. W komunikatach reklamowych charakteryzowany leksem jest również popularnym synonimem przymiotników *funkcjonalny, praktyczny, użyteczny, wygodny, dogodny*. Nowe znaczenia rozpatrywanej formy podporządkowane są funkcji perswazyjnej, mają na celu stworzenie pozytywnego, emocjonalnego nastawienia odbiorcy do reklamowanego produktu. Przymiotnik *przyjazny* zaciera granicę między faktami i informacjami dotyczącymi produktu a opinią (wartościowaniem). Za każdym razem, gdy pojawia się w tekście reklamowym, nasuwa odbiorcy pozytywne skojarzenia związane z rzeczownikami *przyjaźń, przyjaciel* i niejako automatycznie wywołuje pozytywne emocje.

W obszarze moich zainteresowań znalazły się także tematy e-maili marketingowych, których analizie poświęciłem dwa artykuły. Celem badań (poz. I.3) było określenie najczęściej wykorzystywanych sposobów perswazji w wymienionych komunikatach. Temat listu w e-mail marketingu pełni bardzo ważną funkcję, od sposobu jego sformułowania zależy bowiem to, czy potencjalny klient zapozna się z ofertą handlową zawartą w części właściwej listu i z niej skorzysta. Na podstawie analizy około tysiąca e-maili marketingowych dostarczonych na moją skrzynkę internetową ustaliłem, że nadawcy tego typu komunikatów wykorzystują różne środki gramatyczne, semantyczne, leksykalne i graficzne, których celem jest

nakłonienie odbiorcy do zapoznania się z treścią listu. Najczęściej stosowane to: a) posługiwanie się trybem rozkazującym, który pełni pragmatyczną funkcję zachęty, propozycji, apelu, rady; b) personalizacja komunikatu (zwracanie się do adresata po imieniu albo w formie drugiej osoby liczby pojedynczej, co ma zmniejszać dystans między nadawcą a odbiorcą, stworzyć pozory kontaktu indywidualnego; dostosować treść do odbiorcy); c) posługiwanie się kategoriami semantycznymi charakterystycznymi dla reklamy (kategoria korzyści, ułatwień i wygody, ceny, wysokiej jakości produktu); d) presja czasu (informacje o ograniczeniu czasowym oferty); e) elementy potoczne.

Kolejny artykuł z cyklu („*Sprawdź i odbierz prezent*” – o słownictwie tematów e-maili marketingowych, poz. I.4) jest efektem analizy listów elektronicznych pod kątem charakterystycznej dla nich leksyki. Materiał badawczy stanowiło 320 tematów e-maili marketingowych, liczących w sumie 2452 wyrazy. Na podstawie analizy ilościowej i jakościowej określiłem, które części mowy w rozpatrywanych komunikatach występują najczęściej i jakie funkcje semantyczne w nich pełnią. Wyniki badań statystycznych zestawilem również z danymi dotyczącymi języka mówionego i pisanego, co pozwoliło wyeksponować cechy charakterystyczne słownictwa tematów e-maili, ustalić zasób wyrazów wspólnych dla rozpatrywanych komunikatów i tekstów reklamowych oraz zasób słownictwa dla nich specyficznego. Przeprowadzona analiza zgromadzonego materiału leksykalnego pozwoliła ustalić, że najważniejszą cechą badanych komunikatów jest tendencja do nominalizacji, ponieważ aż 42,69% wszystkich wyrazów stanowiły rzeczowniki, przy czym większość to formy nacechowane perswazyjnie. Najliczniejsze są te, których semantyka wiąże się ze współczesnymi dążeniami do ekonomiczności świata i nowoczesności. Znacznie niższą frekwencję mają czasowniki (14,27%), za pomocą których nakłaniano odbiorców do podjęcia natychmiastowych działań (np. *sprawdź, otwórz, zamów, skorzystaj, odbierz, zobacz*) oraz przymiotniki (8,93%), wartościujące produkt w sposób bardzo ogólny (*rewelacyjny, dobry, odjazdowy, kultowy, wyjątkowy*). Obserwacje dotyczące materiału badawczego pozwoliły sformułować wniosek, że dobór słownictwa w badanych tematach e-maili ukierunkowany jest głównie na przyciągnięcie uwagi użytkownika internetu, pobudzenie jego ciekawości i zachęcenie (nakłonienie) do zapoznania się z ofertą handlową.

Prezentowany cykl zamyka publikacja („*Szok! Ma 72 lata a wygląda na 35*”. O internetowych reklamach suplementów diety, poz. I.9), której celem było określenie struktury internetowych reklam suplementów diety oraz analiza wykorzystywanych w nich chwytów perswazyjnych. Materiał badawczy stanowiło kilkadziesiąt reklam publikowanych na stronach serwisów internetowych: www.wp.pl, www.interia.pl, www.onet.pl, www.o2.pl, www.fakt.pl. Skoncentrowałem się na analizie artykułu sponsorowanego, który jest najważniejszym elementem tej formy reklamy. Ustaliłem, że reklamy suplementów diety odwoływały się zarówno do argumentów racjonalnych, jak i emocjonalnych. Oba rodzaje argumentacji wzajemnie się uzupełniały, czyniąc komunikat reklamowy bogaty pod względem wykorzystywanych technik perswazyjnych. Wśród argumentów racjonalnych najczęściej odnoszono się do skuteczności i szybkości działania, o których miały przekonywać informacje m.in. o certyfikatach, atestach oraz badaniach przeprowadzonych w laboratoriach naukowych. In-

formacje te dodatkowo wzmacniała leksyka naukowa (np. *l-arginina, beta-alanina, aminokwasy, polisacharydy, kapsaicyna, metabolizm, nanostruktura, l-lizyna, formuła mikrocząsteczkowa*). Rzadziej odwoływano się do opisywanych już w literaturze naukowej kategorii nowości lub naturalnego pochodzenia produktu. Argumentacja emocjonalna głównie bazowała na strachu i radości. Informacje o zagrażających zdrowiu i życiu człowieka chorobach, pasożytach miały przestraszyć odbiorcę i nakłonić do zakupu danego specyfiku, który uchroni go od niebezpieczeństwa. Emocje pozytywne natomiast pomagały zbudować wizję lepszego świata, w którym konsument może znaleźć się po nabyciu suplementu, świata bez różnego rodzaju dolegliwości i zagrożeń. Inne chwytły emocjonalne, które opisałem w pracy, wykorzystywały mechanizmy internalizacji i konformizmu.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Dopełnieniem nurtów głównych są rozpoczęte badania dialektologiczne i onomastyczne. Do rozpoczęcia badań z zakresu dialektologii skłoniły mnie obserwacje dotyczące przemian językowo-kulturowych zachodzących na polskiej wsi, przede wszystkim bardzo szybkie tempo cofania się gwary i szczególnie gwałtowny w ostatnich latach zanik słownictwa ludowego. Zjawiska gwarowe były już wcześniej przedmiotem moich badań, które w prowadziłem pod kierunkiem prof. dr. hab. Bogusława Dunaja. Monografia *Słownictwo z zakresu kultury materialnej w gwarze Jaślisk w powiecie krośnieńskim* (poz. II.2) to efekt podjętych od nowa badań dialektologicznych mających na celu archiwizację słownictwa ludowego mieszkańców Jaślisk. Materiał leksykalny zawarty w książce (ponad 1200 objaśnionych wyrazów) zgromadziłem podczas badań terenowych – rozmów (wywiadów) z najstarszymi przedstawicielami społeczności jaśliskiej. Publikacja ma charakter słownika gromadzącego leksykę ludową ujętą w kilku kręgach semantycznych (tworzących kolejne rozdziały opracowania), skoncentrowanych wokół różnych czynności wykonywanych w polu i gospodarstwie. W zapisie uproszczonym (półfonetycznym) przedstawiłem brzmienie danego słowa w gwarze jaśliskiej. Materiał leksykalny wzbogaciłem licznymi ilustracjami – fotografiami narzędzi, sprzętów, które wykonałem w trakcie badań. Część słownikową pracy (rozdziały II-X) poprzedziłem częścią teoretyczną, w której przedstawiłem zarys dziejów Jaślisk, stan badań nad leksyką gwarową w Polsce, charakterystyczne dla badanego terenu zjawiska gwarowe. W poszczególnych rozdziałach umieściłem słownictwo związane z budownictwem, przedmiotami i narzędziami związanymi z pracą w gospodarstwie, narzędziami i pracami polowymi, pokarmami, odzieżą, środkami transportu i komunikacją, hodowlą, obróbką drewna i żelaza, wyrobami ze skóry. Odrębny rozdział stanowią mikrotoponimy i ludowe nazwy roślin.

Obserwacja języka mieszkańców Jaślisk pozwoliła również na sformułowanie kilku wniosków dotyczących zmian zachodzących w strukturze leksykalnej. Znaczna część prezentowanego w książce słownictwa – związanego np. z budową żaren, cepów, warsztatu tkackiego, kołowrotka, obróbką lnu, drewna, żelaza, tkania płótna, powroźnictwa, młócenia zboża – przeszła do słownika biernego najstarszych mieszkańców Jaślisk. W słowniku czynnym stonkowo dobrze natomiast jest jeszcze zachowana leksyka dotycząca części wozu, budowy

zrębu, potraw, ubrań, orki, bronowania, hodowli, różnych narzędzi wykorzystywanych w pracy na gospodarstwie, gruntów i roślin. O zanikaniu słownictwa i tempie tego procesu decyduje bowiem w dużym stopniu dystans czasowy, jaki dzieli współczesność i okres, kiedy zaprzestano używania jakichś przedmiotów. Stopniowemu zanikowi leksyki odnoszącej się do kultury materialnej towarzyszy zjawisko tzw. dubletywności, czyli obocznego używania form gwarowych i ogólnopolskich, np. *strugać – obierać, góra – strych, bandurki – ziemniaki, powała – sufit, winkiel – narożnik budynku*.

Szybkie zanikanie słownictwa ludowego skłania do kontynuowania badań (również w sąsiednich miejscowościach), poszerzania ich o inne pola semantyczne, także z zakresu kultury niematerialnej.

Efektom zainteresowań onomastyką jest do tej pory rozdział we współredagowanej przeze mnie monografii *Zmysły. Aspekty językowo-kulturowe* (poz. II.10), zatytułowany *Burdele, Matoły, Biały Kal – asocjacje i wrażenia zmysłowe ukryte w nazwach miejscowych* (poz. II.8) oraz dwa teksty przyjęte do druku: *Językowo-kulturowy obraz pogranicza polsko-słowackiego utrwalony w mikrotoponimach, Mikrotoponimy południowo-wschodniej części Beskidu Niskiego motywowane nazwami roślin i zwierząt*. Zaawansowana jest także praca nad ostatecznym zredagowaniem autorskiej monografii pt. *Językowo-kulturowy obraz Beskidu Niskiego utrwalony w mikrotoponimach*.

Przedmiotem tekstu pt.: *Burdele, Matoły, Biały Kal – asocjacje i wrażenia zmysłowe ukryte w nazwach miejscowych* jest analiza semantyczna nazw miejscowych motywowanych różnymi doznaniem zmysłowymi. Materiał badawczy pochodzi z *Urzędowego wykazu nazw miejscowości* liczącego około 107 tysięcy nazw miast, części miast, wsi, przysiółków. W tym rozdziale wspomnianej książki skoncentrowałem się na opisie ojkonimów, których znaczenie etymologiczne odbierane jest współcześnie jako ośmieszające i obraźliwe – wywołujące skojarzenia z wyrazami wulgarnymi dotyczącymi seksu (np. *Burdele, Burdel, Chójka, Hujsko, Kurejwa, Cipki*) oraz obciążone innymi negatywnymi konotacjami semantycznymi (np. *Buraki, Matoły, Ciemniaki*). Nazwy miejscowe – jak twierdzi Ewa Rzetelska-Feleszko – w chwili powstawania są najczęściej neutralne pod względem wartościowania rzeczywistości i emocjonalnego stosunku do niej. Treści wartościujących lub emocjonalnych nabierają dopiero w toku dziejów poprzez ważne dla ludzi wydarzenia dotyczące nazywanych obiektów i narastające z czasem konotacje, asocjacje związane z realnym znaczeniem apelatywów. W pracy dokonałem również analizy ojkonimów niebudzących negatywnych skojarzeń, motywowanych bodźcami wzrokowymi (kolorem, położeniem obiektu w określonej przestrzeni, atrybutami modalnymi), zapachowymi, słuchowymi, smakowymi i dotykowymi.

Znaczną część mojego dorobku naukowego stanowią prace z zakresu lingwistyki edukacyjnej. Najważniejszym osiągnięciem jest opublikowana w 2013 roku monografia zatytułowana *Formy pierwszej i drugiej osoby czasowników w dyskursie szkolnym. Studium pragmatyngwistyczne* (poz. II.1), która powstała na podstawie zmienionej i uzupełnionej rozprawy doktorskiej. Celem pracy była analiza pragmatyczno-semantyczna form pierwszej i drugiej osoby czasowników występujących w dyskursie szkolnym. W badaniach pominąłem formy

osoby trzeciej, ponieważ podstawową formą komunikacji na lekcji jest dialog dostarczający odniesień do kontaktu personalnego JA – TY oraz kontaktu retorycznego JA – WY. Materiał językowy uwzględniony w pracy pochodził z nagrań kilkunastu 45-minutowych lekcji z trzech bloków tematycznych: przedmiotów humanistycznych, ścisłych i przyrodniczych. Każdy blok liczył po 10 tys. wyrazów, co dało trzydziestotysięczną próbę badawczą. W trzech rozdziałach omówiłem ważne z punktu widzenia realizowanego celu badawczego zagadnienia: problem osoby jako kategorii gramatycznej, deiktycznej, anaforycznej, osoby inkluzywnej lub ekskluzywnej; formy nieosobowe czasownika i ich funkcje pragmatyczne; funkcjonowanie kategorii osoby względem kategorii trybu, strony, czasu i aspektu. Charakterystykę kategorii osobowych – podporządkowaną funkcjom pragmatycznym kategorii osoby – oparłem na dociekaniach znakomitych autorytetów, m.in. E. Benveniste'a, A. Okopień-Sławińskiej, T. Rittel, Z. Topolińskiej, J. Lalewicz, R. Laskowskiego. W kolejnych trzech rozdziałach scharakteryzowałem komunikację językową w sytuacji dydaktycznej, przedstawiłem relację między semantyką a pragmatyką, omówiłem szkolne akty mowy.

Interesowały mnie również powiązania między poszczególnymi kategoriami osobowymi a rodzajami, sposobami i właściwościami komunikacji dydaktycznej ze szczególnym uwzględnieniem roli nauczyciela jako osoby odpowiedzialnej za proces przekazywania wiedzy. Ważne były dla mnie także powiązania czasowników z różnymi rodzajami modalności i illokucji. Wyekscerpowany do badań materiał językowy omówiłem w zespołach semantyczno-pragmatycznych wyznaczonych przez kategorie osoby, trybu, czasu i aspektu form koniugacyjnych czasownika.

W analizie form pierwszej osoby liczby pojedynczej uwagę skoncentrowałem m.in. na pragmatycznych aspektach formuł grzecznościowych oraz na aktach zawierających w swej strukturze czasowniki mentalne (oznaczające procesy czysto mentalne, werbalne projekcje emocji i uczuć, formy perceptywne), odnoszące się do różnych form aktywności psychicznej, jak: zapamiętywanie, przypominanie, rozumienie, interpretowanie, myślenie, wyjaśnianie, ocenianie. Wyróżniłem również formy, za pomocą których nauczyciel wyrażał opinie, upominał, zwracał uwagę uczniów na istotne zagadnienia merytoryczne, przytaczał przykłady, zachęcał uczniów do działania.

Pierwsza osoba liczby mnogiej trybu orzekającego charakteryzowała się, podobnie jak osoba pierwsza liczby pojedynczej, dużą różnorodnością funkcji pragmatycznych. Podstawą analizy tej kategorii uczyniłem rozróżnienie pomiędzy znaczeniem prymarnym – systemowym, w którym forma „wskazuje” jednoznacznie określoną osobę – i znaczeniem sekundarnym, związanym z funkcjonowaniem kategorii osobowych w różnych kontekstach pragmatycznych, gdzie ich użycie rzadko stanowi wyłączenie aktualizację systemu gramatycznego. Osobno omówiłem pragmatyczne znaczenie form inkluzywnych – najczęściej wykorzystywanych przez nauczyciela wariantów: MY = JA (nauczyciel) + WY (uczniowie), MY = JA + TY (uczeń wykonujący polecenie przy tablicy), MY = JA + WY (oprócz ucznia wskazanego przez nauczyciela), MY = JA + ONI – oraz form o charakterze transpozycyjnym, wyłączających nauczyciela z zakresu czynności wskazywanych przez czasownik, koncentrujących się głównie na uczniu: MY = TY albo WY (bez udziału nauczyciela).

Formy drugiej osoby liczby pojedynczej i liczby mnogiej w zestawieniu z pierwszą osobą liczby pojedynczej i liczby mnogiej tworzyły grupę niezbyt zróżnicowaną, a także stosunkowo nieliczną. Formy te najczęściej występowały w aktach o charakterze dyrektywnym, rzadziej w asercjach i w aktach ewaluatywnych.

Zestawienie frekwencji czasowników pierwszej i drugiej osoby w dyskursie szkolnym potwierdziło dostrzeżoną od wielu lat przez dydaktyków dominującą rolę komunikacyjną nauczyciela i przedmiotowe traktowanie ucznia w procesie dydaktycznym. Ustaliłem, że w wyekscerpowanym materiale językowym wypowiedzi nauczyciela stanowiły aż 94,41%, a wypowiedzi uczniów tylko 5,58%.

Kontynuacją zainteresowań z okresu doktoratu są cztery prace z zakresu lingwistyki edukacyjnej. Dwa artykuły poszerzają perspektywę badawczą o nieuwzględniane wcześniej zagadnienia: semantykę form trzeciej osoby czasownika i funkcję elementów potocznych w języku nauczycieli w sytuacji lekcyjnej. Dwa kolejne nawiązują do analizy form pierwszej i drugiej osoby, uzupełniając ją o nowe spostrzeżenia i bogatszy materiał przykładowy.

Celem artykułu pt. *O funkcji elementów potocznych w języku nauczycieli* (poz. II.6) było przedstawienie wpływu potocyzmów na skuteczność komunikowania się nauczyciela z uczniami. Skoncentrowałem się na analizie wybranych zjawisk, szczególnie z zakresu fleksji, słowotwórstwa, warstwy leksykalnej oraz na właściwościach składniowo-stylistycznych, które miały duże znaczenie dla przebiegu procesu dydaktycznego. Pomiąłem w badaniach charakterystyczne dla języka potocznego przejęzyczenia, anakoluty, zdania niedokończone, wtrącenia, autokorekty, elipsy. Na podstawie analizy zgromadzonego materiału ustaliłem, że elementy potoczne w wypowiedziach nauczycieli podporządkowane są przede wszystkim funkcji perswazyjnej. Pojawiające się w trakcie lekcji zdrobnienia, potoczne słownictwo oraz formy charakterystyczne dla komunikowania się w sytuacjach nieoficjalnych tworzą również atmosferę uprzejmości i grzeczności, niwelują asymetrię ról nadawczo-odbiorczych, co wpływa na moc illokucyjną niektórych aktów mowy: wzmacnianie aktów chwalenia i wartościowania pozytywnego, łagodzenie kategoryczności nauczycielskich poleceń i aktów wartościowania negatywnego. Ponadto sposoby potocznego obrazowania realizują strategię mówienia o problemach naukowych zrozumiale i przystępnie. Nauczyciel za pomocą odpowiednich przykładów wyjaśnia skomplikowane pojęcia, przekłada naukowy obraz świata na obraz bardziej konkretny, zbliżony do codziennych doświadczeń uczniów.

Kolejna publikacja z zakresu lingwistyki edukacyjnej (poz. II.5) poszerza obszar badawczy o analizę form trzeciej osoby. Funkcjonowanie tej kategorii jest szczególnie interesujące w kontekście sytuacji lekcyjnej, dla której podstawową formą komunikacji jest dialog odnoszący się głównie do kategorii pierwszej i drugiej osoby. W rozprawie skoncentrowałem się wyłącznie na przedstawieniu funkcji pragmatycznych trzeciej osoby określającej uczestników aktu komunikacji językowej, pomiąłem formy narracyjne, służące do opisu rzeczywistości. Ponieważ zwracanie się do odbiorcy w formie trzeciej osoby ma charakter nieuprzejmy, tworzy dystans pomiędzy nadawcą a odbiorcą, akty mowy z takimi czasownikami w sytuacji lekcyjnej pojawiały się dosyć rzadko. Na podstawie badań ustaliłem, że występowały

one w pytaniach dydaktycznych i innych aktach dyrektywnych o różnej mocy illokucyjnej – głównie w formie transpozycji ON jako JA oraz ON (ONI) jako TY (WY), uwarunkowanych, według Jana Ożdżyńskiego, pragmatyką wypowiedzi i konwencją retoryczną, która służy mówiącemu (nauczycielowi) do sformułowania tego, co ma do powiedzenia w sposób bardziej sugestywny, przekonujący, zobowiązujący.

Celem moich badań (poz. II.4) było również określenie pragmatycznych funkcji form drugiej osoby liczby pojedynczej trybu orzekającego występujących w sytuacji dydaktycznej. Kierunek i zakres analizy wyznaczała frekwencja poszczególnych aktów: a) pytań (45,4 %) o charakterze metadydaktycznym i merytorycznym; b) asercji (23,3%) - wyjaśnień związanych głównie z problemami merytorycznymi poruszonymi na lekcji, a także dotyczącymi organizacji zajęć; c) aktów sterujących (18,2%) – o cechach polecenia-prośby (ustaliłem, że tryb orzekający w sytuacji dydaktycznej używany bywa sekundarnie w funkcji trybu rozkazującego); d) aktów wartościowania – 11,5%.

Analiza form pierwszej osoby liczby pojedynczej (poz. II.3) zamyka cykl artykułów poświęconych zagadnieniom dyskursu edukacyjnego. Wymienioną kategorię omówiłem w kontekście typowych dla sytuacji lekcyjnej aktów konstruowania wypowiedzi dialogowej (pytań i odpowiedzi), komentarzy metajęzykowych, aktów oceny i wartościowania, aktów ekspresyjnych, aktów etykiety językowej. W analizie kluczowych dla dialogu szkolnego sekwencji pytania i odpowiedzi zwróciłem szczególną uwagę na sposoby formułowania przez nauczycieli pytań, na rozróżnienie aktów eksplicytnych (w różnych konstrukcjach z czasownikiem *pytać*) oraz znacznie częstszych aktów implicytnych, które określa przede wszystkim intonacja pytania i kontekst wypowiedzi. W opisie komentarzy metajęzykowych skoncentrowałem się natomiast na aktach zawierających czasowniki charakterystyczne dla procesu nauczania m.in. na czasownikach mówienia, myślenia i innych formach komunikacji (np. *mówię, piszę, czytam, liczę, zaznaczam, proponuję, zgadzam się*), czasownikach psychologicznych (dotyczących procesów myślowych, rozumienia, wyobrażeń, pamięci, percepcji zmysłowej), a także związanych z aktami twierdzenia, odnoszącymi się do różnych form modalności epistemicznej, deontycznej, aletycznej. Osobno zinterpretowałem czasowniki performatywne, które w sytuacji lekcyjnej występują w wielu znaczeniach pragmatycznych.

W ramach studiów pragmatycznych zajmowałem się nie tylko polszczyzną medialną i lingwistyką edukacyjną, lecz także analizą wypowiedzi pochodzących z różnych odmian języka polskiego. Celem badań podjętych np. w tekście pt.: *O pragmatycznych funkcjach wyrażania radości* (poz. II.7), stanowiącym rozdział monografii redagowanej *Radość. Aspekty językowo-kulturowe* (Rzeszów 2015), było przede wszystkim określenie funkcji wyrażania radości w różnych aktach mowy. Pokazywanie jej nie zawsze bowiem ma charakter jedynie autoekspresji, ale może wynikać także z wyrachowania i z chęci osiągnięcia doraźnych korzyści. Różne aspekty funkcjonowania radości omówiłem na przykładzie aktów grzecznościowych (których jest ona elementem konstytutywnym na mocy obowiązującej w komunikacji międzyludzkiej zasady uprzejmości), perswazyjnych: ingracjacyjnych (mających na celu wkupienie się w czyjeś łaski, zdobycie czyjejs przychylności) oraz aktów wartościowania (w których występuje jako element naddany, wzmacniający wyrażoną ocenę pozytywną).

5.1. Realizowane i przygotowywane projekty badawcze oraz publikacje

Będę kontynuował badania związane ze współczesnym językiem polskim, szczególnie w jego odmianie medialnej, niemniej jednak moje najbliższe plany wiążą się z dialektologią i onomastyką. Obecnie pracuję nad monografią naukową zatytułowaną *Językowo-kulturowy obraz Beskidu Niskiego utrwalony w mikrotoponimach*. Podstawę materiałową stanowią nazwy zebrane podczas badań terenowych w kilkunastu miejscowościach leżących na terenie gminy Jaśliśka i wsi z nią sąsiadujących. Ilustrację kierunku badań stanowi przytoczone niżej przykładowe hasło zawarte w części słownikowej pracy:

Babina Łąka, gw. *Babina UŃka* – łąka; Posada Jaśliśka (BT); najprawdopodobniej nazwa z motywacją przynależnościową (łąka, która należała do jakiejś kobiety (baby) albo gospodarza o przezwisku Baba), według przekazów ustnych: łąka, na której na polecenie znachora zakopano kobietę, aby uchronić mieszkańców Posady Jaśliśkiej przed zarazą; miejsce, gdzie wywożono starsze i schorowane kobiety, aby umarły: 1. *Babina UŃka bŭ ĵak pšyšŭa zaraza to luže nŭ vŭjeŭeli co zrobitc to pošli do znaxora | a ũn pŭvŭježŭu | žŭ najŭadnŭjšŭm žŭfŭcŭne čšeba vŭžŭž i ĵŭm tam zakopaž žŭfŭcem | i tam ĵŭm zakŭpali na Babinŭm UŃke žŭby zaraza ustaŭa* 2. *Babina UŃka ĵes ·tu | Zadnŭ Jaguštŭna | kouo Polan || bo kŭiedyž davno byŭa barzo bŭieda | nŭe umŭjeli luže gŭspŭdažŭc || tam troxe pošaŭ pošažŭu žŭby byŭo o čŭm vyžŭž a starŭx luži | takŭx nŭcŭy nŭx ĵuž oo nŭ to vyvŭžili dŭ lasu prošeš pana || nŭe vŭym čŭ to provda ale tag gadaŭom || pšŭvŭjožali dŭ žževa i tam pšŭšŭy | bŭ kŭiedyž byŭo barzo dužo tu vilkŭf | pšŭšŭy i tego starca zŭadŭy || nŭ i za to še nazyvaŭm Pŭmŭirki | bŭ pŭ našŭmu Pŭmŭirki a pŭ rusku poŭmir || a Babina UŃka bŭ za to še nazyvaŭa | bŭ takŭe stare kŭbŭjŭty vyvŭžili tu dŭ tyŭ Zadnŭj Jaguštŭny i na tŭm Babinŭm UŃke oo | tak stažŭ luže ŭpŭvŭjadaŭm || ĵo tam nŭe vŭym čŭ to ĵes faktyčne provda | ale vŭidočne tag byŭo* 3. *ĵo vŭym čŭ ĵakaž baba tam kipŭa | čŭ ĵaki pŭjŭerŭnik;*

por. *łąka* od XIII w. ‘obszar porośnięty trawą’ [SE Boryś 298]; *łąka* ‘obszar ziemi porośnięty trawą, niekiedy częściowo zadrzewiony’ [SS IV 108-9]; *łąka* ‘teren gęsto porośnięty roślinami zielonymi, głównie trawami (które się kosi na paszę)’ [SJP Dor.]; *łąka* ‘nizina nad zakrętem rzeczonym od skrętu – łęku’ [SE Brückner 308].

5.2. Działalność redakcyjna

Jestem współredaktorem trzech monografii wieloautorskich:

- dwóch tomów pokonferencyjnych „Adepci dziennikarstwa o dziennikarstwie. Młode dziennikarstwo 1” (razem z dr hab. prof. UR Grażyną Filip i dr Magdaleną Patro-Kucab, poz. II.9) oraz „Adepci dziennikarstwa o dziennikarstwie. Młode dziennikarstwo 2” (razem z dr hab. prof. UR Grażyną Filip i mgr Małgorzatą Bożek, poz. II.11). Książki składają się z artykułów, w których studenci i doktoranci przedstawiają różne problemy związane z funkcjonowaniem mediów w Polsce i na Ukrainie; obydwie tomy recenzowała prof. dr hab. Maria Wojtak;

- monografii pt. *Zmysły. Aspekty językowo-kulturowe*, red. G. Filip, K. Ożóg, R. Słabczyński, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2017, ss. 214, recenzowała: prof. dr hab. Małgorzata Kita, (poz. II. 10).

Od 2011 roku jestem członkiem komitetu redakcyjnego (sekretarzem redakcji) czasopisma naukowego „Słowo. Studia językoznawcze” (znajdującego się na ministerialnej liście czasopism punktowanych w części B – 7 pkt.), którego redaktorem naczelnym jest prof. dr hab. Kazimierz Ożóg. Jako sekretarz redakcji zajmuję się wstępną korektą tekstów zgłoszonych do publikacji, korespondencją z autorami artykułów, współpracą z Wydawnictwem Uniwersytetu Rzeszowskiego na każdym etapie procesu wydawniczego, uzupełnianiem ankiet ewaluacyjnych czasopisma w związku z prowadzoną przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego parametryzacją czasopism naukowych, prowadzeniem strony internetowej czasopisma, wprowadzaniem metadanych do baz informacji naukowej.

5.3. Organizacja konferencji naukowych

Formą mojej aktywności naukowej jest również organizacja konferencji naukowych. Jestem współorganizatorem dwóch międzynarodowych konferencji naukowych studentów i doktorantów „Młode dziennikarstwo 1” i „Młode dziennikarstwo 2”, które odbyły się w Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa UR 6 kwietnia 2016 roku i 6 kwietnia 2017 roku. Kolejna trzecia konferencja z cyklu jest planowana na 3 kwietnia 2019 r. Współorganizowałem również Ogólnopolską Konferencję Naukową „*W rzecz polską wstąpić*” – *polszczyzna dawna i współczesna (w 25-lecie śmierci Profesora Stefana Reczka)*, która odbyła się w dniach 9-10 maja 2018 r. również w Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa UR.

5.4. Dydaktyka i prowadzenie prac dyplomowych

Od momentu zatrudnienia w Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa prowadzę ćwiczenia, konwersatoria i wykłady na studiach pierwszego i drugiego stopnia filologii polskiej oraz dziennikarstwa i komunikacji społecznej, a także na studiach podyplomowych. Są to przede wszystkim zajęcia z zakresu pragmatyki komunikacyjnej, co w dużej mierze miało wpływ na problematykę przedstawionych wyżej indywidualnych tematów badawczych. Oto wykaz prowadzonych zajęć: językoznawstwo pragmatyczne, strategia i narzędzia promocji regionu, kultura języka (język polityki i reklamy), wystąpienia publiczne i teksty użytkowe (na kierunku *dziennikarstwo i komunikacja społeczna*); pragmatyka językowa, praktyczne zastosowanie języka, redakcja tekstów użytkowych, język reklamy i komunikacja marketingowa, krytyczna analiza tekstu w praktyce redakcyjnej, etykieta biznesu (*savoir vivre*), metodologia badań językoznawczych, gramatyka opisowa języka polskiego, specyfika językowa regionu, wykład monograficzny, leksykologia i leksykografia, komunikacja językowa w Internecie, podstawy komunikacji marketingowej i PR (na kierunku *filologia polska*); komputer w pracy logopedy, kultura języka polskiego (na podyplomowych studiach logopedycznych). W czasie zatrudnienia w Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie prowadziłem ćwiczenia z przedmiotu informatyka dla logopedów.

Sprawowałem również opiekę nad studentami przygotowującymi pracę roczną (*filologia polska*) i projekt specjalizacyjny (*dziennikarstwo i komunikacja społeczna*) oraz nad studentami ze Słowacji, którzy w Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa przebywali w ramach programu wymiany studenckiej. Byłem opiekunem roku na kierunku *dziennikarstwo i komunikacja społeczna* na studiach pierwszego stopnia, a obecnie taką samą funkcję pełnię na studiach drugiego stopnia. Do tej pory wypromowałem 14 prac licencjackich, obecnie prowadzę seminarium licencjackie, na które uczęszcza 10 studentów. Byłem recenzentem około 30 prac licencjackich i 15 prac magisterskich.

5.5. Działalność administracyjna i kursy doskonalące

Od 2016 roku jestem zastępcą dyrektora Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa ds. organizacji i dydaktyki. Jako wicedyrektor współtworzyłem dokumentację wniosku o uruchomienie dwóch kierunków studiów: *dziennikarstwo i komunikacja społeczna* – studia drugiego stopnia oraz *polonistyka praktyczna* – studia pierwszego stopnia. Aktywnie uczestniczyłem również w przygotowaniu dokumentacji wniosku o utworzenie kierunku studiów *dziennikarstwo i komunikacja społeczna* – studia pierwszego stopnia. W latach 2015-2017 byłem pełnomocnikiem Dziekana Wydziału Filologicznego ds. promocji. Zajmowałem się m.in. koordynowaniem działań promocyjnych Wydziału Filologicznego UR i Działu Informacji i Promocji Uniwersytetu Rzeszowskiego. Ponadto jestem członkiem Rady Programowej Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa, od 2013 roku kierunkowym koordynatorem ds. ECTS.

W celu podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych uczestniczyłem w trzech certyfikowanych szkoleniach:

- *Czasopismo naukowe: wdrażanie identyfikatora DOI*, 19 czerwca 2015 roku, organizator: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, cel: wykształcenie wiedzy i umiejętności niezbędnych przy wdrażaniu DOI w czasopiśmie naukowym oraz usystematyzowanie wiadomości na temat właściwej struktury oraz elementów strony internetowej;
- *Nowoczesne czasopismo naukowe – kierunki zmian*, 15 maja 2014 roku, organizator: Uniwersytet Rzeszowski oraz redakcja czasopisma „HEXIS. Theory, Society&Culture”, prowadzenie: dr hab. Emanuel Kulczycki;
- *Warunki prowadzenia studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia w świetle nowych wymogów Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Polskiej Komisji Akredytacyjnej*, 17 października 2016 roku, organizator: Optima Centrum Rozwoju i Kształcenia Kadr.

Obecnie jestem w trakcie kursu e-learningowego.

5.6. Opieka nad inicjatywami studenckimi

Jestem opiekunem koła naukowego Klub Dziennikarzy Studenckich działającego przy Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa UR. Od początku powstania koła wspierałem studentów we wszystkich podejmowanych przez nich działaniach, aktywizowałem do podjęcia różnych prac organizacyjnych, redakcyjnych (czego efektem było powstanie studenckiego czasopisma internetowego „Nowy Akapit”, telewizji internetowej Bez CenzURY TV (którą opieką objęła obecnie red. Małgorzata Bożek), utworzenie sekcji zajmującej się promocją działalności koła) oraz pracy naukowej. W 2017 roku otrzymałem podziękowanie od dziekana Wydziału Żurnalistyki Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Iwana Franki za merytoryczne przygotowanie studentów do udziału w Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. *Wysztalcenie zawodowe dziennikarza: tradycje i nowoczesność*. W roku 2015 zorganizowałem w Cisnej trzydniowe warsztaty reportażu telewizyjnego (prowadzone przez red. Małgorzatę Bożek) dla członków Klubu. Od 2016 roku organizowałem cyklicznie dla członków koła i studentów IPID warsztaty z zakresu dziennikarstwa prasowego, radiowego i telewizyjnego.

5.7. Współpraca ze środowiskiem

Od 2011 roku jestem członkiem Oddziału Rzeszowskiego Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego. W ramach działalności Towarzystwa wygłosiłem dwa referaty: „*Ale masakra!*” *O semantyce modnego we współczesnej polszczyźnie słowa masakra* (Rzeszów 20.02.2014 r.), *Wyrazy modne współczesnej polszczyzny* (Rzeszów, 26.11.2015 r.). W ramach działalności popularyzującej wiedzę o języku polskim i współpracy ze środowiskiem wygłosiłem dwa wykłady dla słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Rzeszowie: *Leksykalne mody współczesnej polszczyzny* (Rzeszów, październik 2011 r.), *Wyrazy modne współczesnej polszczyzny* (Rzeszów 09.02.2016 r.) i jeden wykład o takiej samej problematyce dla słuchaczy Mieleckiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku (Mielec, 2.02.2018 r.). Trzy razy przedstawiłem wykład (za każdym razem dostosowywany do audytorium) zatytułowany *Jak nauczyciel komunikuje się z uczniami – pragmatyczny aspekt wypowiedzi*: dla nauczycieli (18 kwietnia 2016 r.) w Podkarpackim Centrum Edukacji Nauczycieli w Rzeszowie, dla studentów i pracowników Uniwersytetu Rzeszowskiego (21 listopada 2012 r.), dla uczniów I Liceum Ogólnokształcącego w Dębicy (11 grudnia 2012 r.). W ramach współpracy ze szkołami prowadziłem również warsztaty z zakresu komunikacji interpersonalnej dla uczniów gimnazjum z Zespołu Szkół w Kańczudze (Kańczuga, 22 października 2013 r.).

W latach 2012-2018 byłem członkiem Komitetu Okręgowego Olimpiady Literatury i Języka Polskiego. Brałem udział we wszystkich działaniach związanych z przebiegiem zawodów na szczeblu okręgowym – recenzowałem prace przygotowawcze, uczestniczyłem w pracach zespołu przeprowadzającego zawody w części pisemnej i ustnej, prowadziłem konsultacje dla uczestników olimpiady.

Robert Ślabczyński